

Bruksela, 25 listopada 2024 r.  
(OR. en)

16124/24

JEUN 281  
SOC 863  
EMPL 588  
AGRI 829  
SUSTDEV 127  
EDUC 441

#### WYNIK PRAC

---

|          |                                                                                                                                                                                                      |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Od:      | Sekretariat Generalny Rady                                                                                                                                                                           |
| Do:      | Delegacje                                                                                                                                                                                            |
| Dotyczy: | Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie zapewniania globalnych możliwości na rzecz młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych |

---

Delegacje otrzymują w załączeniu wyżej wymienione konkluzje zatwierdzone przez Radę (ds. Edukacji, Młodzieży, Kultury i Sportu) na posiedzeniu w dniach 25–26 listopada 2024 r.

Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie  
zapewniania globalnych możliwości na rzecz młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich  
i oddalonych

RADA I PRZEDSTAWICIELE RZĄDÓW PAŃSTW CZŁONKOWSKICH ZEBRANI  
W RADZIE,

DOSTRZEGAJĄC, ŻE:

1. Społeczności wiejskie odgrywają zasadniczą rolę w realizowaniu wizji Unii Europejskiej i stanowią jeden z podstawowych elementów tożsamości Unii. Jak stwierdzono w przygotowanej przez Komisję Europejską „Długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE”<sup>1</sup> „obszary wiejskie są kluczowym elementem naszych społeczeństw oraz naszej gospodarki” i w związku z tym wymagają większej uwagi. Różnorodność krajobrazu, kultury i dziedzictwa jest jedną z najbardziej charakterystycznych i niezwykłych cech obszarów wiejskich i oddalonych w Europie. Mieszkanie na tych obszarach może dawać wiele korzyści, w tym lepszą jakość życia, kontakt z przyrodą i bioróżnorodnością, mniejsze zanieczyszczenie, potencjalnie niższe koszty utrzymania, bezpieczniejsze środowisko<sup>2</sup> i silniejsze społeczności.

---

<sup>1</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt.: „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.” (komunikat w sprawie LTVRA – długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE), COM(2021) 345 final.

<sup>2</sup> Statystyki Eurostatu dostępne online: *Urban-rural Europe - quality of life in rural areas 2022* [Europa miejsko-wiejska – jakość życia na obszarach wiejskich 2022].

2. Unia Europejska dąży do tego, by do 2040 r. jej społeczności wiejskie były silniejsze, lepiej wzajemnie połączone, odporne i prosperujące<sup>3</sup>. Pomimo prowadzonych wysiłków istnieją znaczne dysproporcje między obszarami miejskimi i wiejskimi, chociaż na obszarach wiejskich mieszka 137 mln osób, czyli około jedna trzecia ludności UE<sup>4</sup>. Społeczności wiejskie mają zasadnicze znaczenie dla zrównoważonego rozwoju oraz spójności gospodarczej i społecznej, jednak często doświadczają zjawiska wyludniania, zwłaszcza jeśli chodzi o młodych ludzi. W rezultacie większa część ludności mieszkającej na obszarach wiejskich i oddalonych UE stoi w obliczu wyzwań społeczno-gospodarczych.
3. Nad zaletami życia na obszarach wiejskich i oddalonych mogą przeważać jego wady, na przykład mniejsze możliwości zatrudnienia, słabsza infrastruktura (w zakresie energii, transportu, mobilności i informacji), gorszy dostęp do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach, w tym do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, gorszy dostęp do usług społecznych, opieki zdrowotnej czy zajęć sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych. W rezultacie wiele osób, często młodych ludzi, decyduje się opuścić obszary wiejskie i oddalone w poszukiwaniu lepszych możliwości. Może to prowadzić do istotnych zmian w strukturach demograficznych na poszczególnych obszarach geograficznych<sup>5</sup>.
4. Mimo że możliwości młodych ludzi są definiowane przez ich lokalne realia, to światowe tendencje, takie jak zmiana klimatu, cyfryzacja, problemy ze zdrowiem psychicznym, możliwości w zakresie zatrudnienia i edukacji, nierówności gospodarcze i nierówności innego rodzaju, mają coraz większy wpływ na ich życie. Dla młodzieży z obszarów wiejskich globalne<sup>6</sup> możliwości są szansą na wyrównanie różnic między ich najbliższym otoczeniem a szerszą perspektywą globalną, ponieważ pozwalają dostosowywać strategie i rozwiązania do ich lokalnych potrzeb i warunków<sup>7</sup>.

---

<sup>3</sup> Konkluzje w sprawie długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE (LTVRA), dok. 15631/23.

<sup>4</sup> „Obszary wiejskie zajmują 341 mln hektarów (mln ha), co stanowi 83 % całkowitej powierzchni lądowej UE. Ponad połowa tych obszarów wiejskich ma charakter oddalony, tzn. są położone daleko od miast. Miasta, małe miasta i przedmieścia zajmują w sumie 17 % powierzchni lądowej UE (70,3 mln ha).” Dokument roboczy służb Komisji na temat komunikatu w sprawie LTVRA (część 1).

<sup>5</sup> Urząd Publikacji Unii Europejskiej: *Eurostat Regional Yearbook – 2023 Edition* [Rocznik regionalny Eurostatu – wydanie z 2023 r.].

<sup>6</sup> Termin „globalny” zdefiniowano dokładniej w załączniku I.

<sup>7</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

5. Koncepcja „wiejskości” nie oznacza jednolitego pojęcia, środowiska lub uwarunkowań<sup>8</sup>. Na obszarach wiejskich i oddalonych zamieszkują różnorodne i dynamiczne społeczności młodych ludzi o różnych potrzebach i wyzwaniach. Różnorodność ta wymaga odpowiedzi i rozwiązań dostosowanych do potrzeb regionalnych i lokalnych i uwzględniających wyjątkowe potrzeby i zasoby każdego obszaru. W tym kontekście należy uwzględnić specyfikę regionów najbardziej oddalonych, ponieważ często ich wyspiarski charakter i odizolowanie sprawiają, że różnice między obszarami miejskimi a wiejskimi stają się jeszcze większe. Zasadnicze znaczenie ma również zagwarantowanie sprawiedliwego traktowania i pełnego zaangażowania młodzieży zarówno w środowisku wiejskim, jak i miejskim, a także zrozumienie, na czym polegają różnice, oraz zmniejszenie nierówności między obszarami wiejskimi i miejskimi, tam gdzie one istnieją, w tym poprzez wzmacnianie we wszystkich państwach członkowskich powiązań między obszarami wiejskimi i miejskimi.
6. Chociaż w Unii Europejskiej w zróżnicowany i szeroko zakrojony sposób zwraca się uwagę na młodych ludzi, istnieje przekonanie, że w większości polityk dotyczących młodych ludzi nie kładzie się wystarczającego nacisku na aspekty związane z obszarami wiejskimi i że polityki dotyczące obszarów wiejskich niekoniecznie uwzględniają szczególne potrzeby i sytuację młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich, oddalonych, peryferyjnych, słabiej rozwiniętych i w regionach najbardziej oddalonych<sup>9,10</sup>.

---

<sup>8</sup> Dokument roboczy służb Komisji – streszczenie oceny wpływu wspólnej polityki rolnej na rozwój terytorialny obszarów wiejskich, SWD(2021) 398 final.

<sup>9</sup> Partnerstwo na rzecz młodzieży między Radą Europy a UE: *Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled* [Młodzi ludzie na obszarach wiejskich: różnorodni, pomijani i niespełnieni].

<sup>10</sup> W art. 174 i 349 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej Unia uznaje szczególny status obszarów wiejskich, regionów najbardziej oddalonych, obszarów podlegających przemianom przemysłowym i regionów, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków przyrodniczych lub demograficznych, takich jak najbardziej na północ wysunięte regiony o bardzo niskiej gęstości zaludnienia oraz regiony wyspiarskie, transgraniczne i górskie. W niniejszym dokumencie odniesienia do obszarów wiejskich i oddalonych obejmują również obszary peryferyjne, słabiej rozwinięte i regiony najbardziej oddalone.

7. Strategia UE na rzecz młodzieży na lata 2019–2027<sup>11</sup>, stanowiąca ramy europejskiej współpracy w zakresie polityk młodzieżowych, a także europejskie cele młodzieżowe<sup>12</sup> koncentrują się na podstawowych dziedzinach w zakresie uczestnictwa młodych ludzi w życiu społecznym, ich zaangażowania i znaczącego wkładu w życie społeczne. Cel młodzieżowy nr 3 dotyczy włączających społeczeństw i tworzenie dostępnych i otwartych środowisk dla wszystkich młodych ludzi, a cel młodzieżowy nr 6 – stworzenia warunków umożliwiających młodym ludziom wykorzystanie ich potencjału na obszarach wiejskich<sup>13</sup>.
8. W konkluzjach Rady w sprawie zwiększania szans młodych ludzi w obszarach wiejskich i regionach oddalonych<sup>14</sup> podkreślono znaczenie szans na szczeblu lokalnym i propagowania podejścia międzysektorowego i zwrócono się do państw członkowskich UE, by propagowały i ułatwiała aktywne obywatelstwo i świadomy udział młodych ludzi, w całej ich różnorodności, na obszarach wiejskich i oddalonych w odpowiednich procesach decyzyjnych, zwłaszcza w kwestiach, które ich dotyczą.
9. Wyzwania związane z włączeniem społecznym na obszarach wiejskich i oddalonych mogą dotyczyć dostępności i dostępu do gruntów, infrastruktury, technologii cyfrowych, informacji i wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych oraz możliwości w zakresie edukacji, pracy z młodzieżą i zatrudnienia, a także poziomu uczestnictwa we wszystkich odpowiednich procesach decyzyjnych. Konieczne jest zapewnienie wszystkim osobom równego dostępu do możliwości, bez jakiegokolwiek formy dyskryminacji.

---

<sup>11</sup> Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 (2018/C 456/01).

<sup>12</sup> Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027 (2018/C 456/01).

<sup>13</sup> Rezolucja Rady i przedstawicieli państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ustanowienia wytycznych co do zarządzania unijnym dialogiem młodzieżowym – Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, Dz.U. C 189 z 5.6.2019.

<sup>14</sup> Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie zwiększania szans młodych ludzi w obszarach wiejskich i regionach oddalonych, Dz.U. C 193 z 9.6.2020, s. 3.

10. W pięciu unijnych strategiach na rzecz równości przyjętych przez Komisję w 2020 i 2021 r.<sup>15</sup>, a także w komunikacie Komisji w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego<sup>16</sup> podkreśla się znaczenie podejścia intersekcyjnego. W dokumentach tych zwraca się uwagę na to, że można należeć jednocześnie do więcej niż jednej grupy osób w niekorzystnej sytuacji, i wskazuje się potrzebę zwalczania dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie i dyskryminacji krzyżowej. Takie formy dyskryminacji mogą mieć ogromny wpływ na młodych ludzi – w tym na osoby młode mieszkające na obszarach wiejskich i oddalonych – którzy nie stanowią jednorodnej grupy i są osobami „o różnych tożsamościach, mającymi różnorakie potrzeby, zasoby, sytuacje życiowe i interesy i pochodzącymi z różnych środowisk, [przez co] borykają się z różnymi wyzwaniami i dysponują różnymi możliwościami”<sup>17</sup>.
11. W komunikacie Komisji w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego i w konkluzjach Rady w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego młodych ludzi w Unii Europejskiej<sup>18</sup> wskazuje się, że istnieje potrzeba realizowania konkretnych środków związanych z profilaktyką, informowaniem i wsparciem w dziedzinie zdrowia psychicznego młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich lub oddalonych<sup>19</sup>.

---

<sup>15</sup> Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030; strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025; strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025; unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025; unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów na lata 2020–2030.

<sup>16</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego (komunikat w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego), COM(2023) 298 final.

<sup>17</sup> Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie społeczeństw włączających młodych ludzi, Dz.U. C, C/2024/3808 z 27.6.2024.

<sup>18</sup> Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego młodych ludzi w Unii Europejskiej. Dz.U. C, C/2023/1337 z 30.11.2023.

<sup>19</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego, COM(2023) 298 final.

12. W konkluzjach Rady w sprawie zdrowia psychicznego uznaje się<sup>20</sup>, że „problemy ze zdrowiem psychicznym wiążą się z wieloma formami nierówności, co dotyczy na przykład osób znajdujących się w trudnej sytuacji, mniejszości, grup zmarginalizowanych oraz znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym osób przebywających w ośrodkach opieki długoterminowej, osób doświadczających samotności i izolacji społecznej, dzieci i ludzi młodych, osób starszych, kobiet, osób LGBTI<sup>21</sup>, pacjentów onkologicznych, osób z niepełnosprawnościami, uchodźców, migrantów, więźniów oraz osób w kryzysie bezdomności”.
13. Kobiety i dziewczęta mają do odegrania zasadniczą rolę w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich i oddalonych, ponieważ wnoszą wartość dodaną na rzecz społeczności lokalnych. Są one często siłą napędową innowacji, dywersyfikacji i opracowywania nowych możliwości<sup>22</sup>. Jednak rola ta jest często pomijana lub niewidoczna. Wiele kobiet i dziewcząt na obszarach wiejskich i oddalonych nadal boryka się z wyzwaniami w zakresie zatrudnienia, przedsiębiorczości, wysokiej jakości kształcenia i szkolenia, nierównego podziału obowiązków opiekuńczych, dostępu do gruntów, wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, opieki długoterminowej, a także w zakresie dostępu do usług opieki zdrowotnej i niewystarczającej reprezentacji w procesie decyzyjnym<sup>23,24</sup>.

---

<sup>20</sup> Konkluzje Rady w sprawie zdrowia psychicznego (dok. 15971/23, pkt 24).

<sup>21</sup> Zob. opracowana przez Komisję strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025, COM(2020) 698 final.

<sup>22</sup> Europejski Bank Inwestycyjny, *Support for female entrepreneurs: Survey evidence for why it makes sense* [Wsparcie dla kobiet przedsiębiorców: wyniki badań pokazują, dlaczego ma to sens], listopad 2022 r., ISBN: 978-92-861-5378-5.

<sup>23</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

<sup>24</sup> Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej, Dziewiąte sprawozdanie na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (9. Sprawozdanie na temat spójności), marzec 2024 r.

14. UE dostrzega, że na zmianę demograficzną wpływają m.in. wybory życiowe poszczególnych osób i rodzin, i podkreśla, że potrzebne są wspierające polityki publiczne, aby umożliwiać młodym ludziom pełne wykorzystywanie ich potencjału. W komunikacie pt. „Zmiana demograficzna w Europie: zestaw narzędzi do działania”<sup>25</sup> podkreśla się zwłaszcza palącą potrzebę wspierania młodszych pokoleń w zakresie dostępu do wysokiej jakości miejsc pracy, przystępnych cenowo mieszkań i godnego poziomu życia.
15. Regiony wiejskie i słabiej rozwinięte mogą w szczególności borykać się ze zjawiskami: starzenia się ludności, niskiego poziomu wykształcenia, kurczenia się siły roboczej, migracji młodzieży, ryzyka wpadnięcia w pułapkę niedoboru talentów<sup>26</sup>, które to zjawiska osłabiają zdolności tych regionów do budowania zrównoważonych gospodarek oraz ograniczają ich konkurencyjność i wzrost. Komunikat Komisji pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy” zarysowuje potrzebę przekształcenia tych regionów w dynamiczne gospodarki oparte na talentach, w oparciu o lokalne atuty regionów wiejskich. Sprostanie tym wyzwaniom wymaga dostosowanego wsparcia mającego na celu wzmocnienie pozycji młodzieży, poprawę dostępu do kształcenia, szkolenia i zatrudnienia, zwiększenie dostępu do innowacji i infrastruktury szkoleniowej, inwestowanie w tworzenie szans na wysokiej jakości zatrudnienie i promowanie włączenia społecznego. Zapewnienie osobom mieszkającym na obszarach wiejskich i oddalonych, w tym młodym ludziom, możliwości pomyślnego rozwoju ma zasadnicze znaczenie dla zmniejszenia dysproporcji terytorialnych i zwiększenia spójności społecznej w całej UE<sup>27,28</sup>.

---

<sup>25</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Zmiana demograficzna w Europie: zestaw narzędzi do działania” (zestaw narzędzi demograficznych przygotowany przez Komisję), COM/2023/577 final.

<sup>26</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy” (komunikat w sprawie wykorzystania talentów), COM/2023/32 final.

<sup>27</sup> Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej, Dziewiąte sprawozdanie na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (9. Sprawozdanie na temat spójności), marzec 2024 r.

<sup>28</sup> Urząd Publikacji Unii Europejskiej: Rocznik regionalny Eurostatu wydanie z 2023 r.

16. Polityka spójności oraz, w kontekście obszarów wiejskich, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) odgrywają ważną rolę we wspieraniu państw członkowskich i regionów w ich wysiłkach na rzecz zainicjowania lepszej refleksji nad wieloma wyzwaniami rozwojowymi, potrzebami w zakresie reform oraz różnorodnymi dysproporcjami społeczno-gospodarczymi i terytorialnymi poprzez udzielanie ukierunkowanego wsparcia na konkretne potrzeby każdego regionu. Ponieważ wpływ wyzwań związanych z transformacją ekologiczną i cyfrową, transformacją demograficzną, zmieniającymi się globalnymi tendencjami gospodarczymi lub zmianą klimatu jest nierównomierny, mapowanie potrzeb w zakresie infrastruktury, kapitału ludzkiego i usług może ułatwić wydajniejsze programowanie funduszy UE w regionach najbardziej oddalonych, słabo zaludnionych, na wyspach, w regionach górskich i przygranicznych oraz na obszarach wiejskich. Może to przyczynić się do dywersyfikacji możliwości w zakresie zatrudnienia i wzmocnienia formalnego i pozaformalnego kształcenia i szkolenia, w tym poprzez wspieranie cyfryzacji, dzięki czemu regiony wiejskie i oddalone staną się atrakcyjniejszymi miejscami do życia i pracy, przez co zostanie zapewniony ich zrównoważony rozwój<sup>29</sup>.

---

<sup>29</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący 9. sprawozdania na temat spójności (komunikat w sprawie 9. sprawozdania na temat spójności), COM (2024) 149 final oraz 9. sprawozdanie na temat spójności.

17. W opracowanym w ramach Organizacji Narodów Zjednoczonych Globalnym planie działania „Dekada rolnictwa rodzinnego” (2019–2028)<sup>30</sup> podkreśla się, że aby zapewnić międzypokoleniową zrównoważoność rolnictwa rodzinnego konieczne jest wzmocnienie pozycji młodzieży, zwłaszcza młodych kobiet, poprzez ułatwianie dostępu do gruntów, zasobów naturalnych, informacji, edukacji, infrastruktury, usług finansowych, rynków oraz poprzez angażowanie młodych ludzi w procesy kształtowania polityki związane z rolnictwem. Ułatwienie transferów międzypokoleniowych pozwala młodym rolnikom łączyć tradycyjną, lokalną wiedzę z innowacyjnymi praktykami i sprzyja promowaniu ich kluczowej roli w inkluzywnym rozwoju obszarów wiejskich. Negatywna tendencja, jaką jest starzenie się ludności zajmującej się rolnictwem, może zagrozić dobremu funkcjonowaniu obszarów wiejskich, dlatego też wzmocnienie form wsparcia dla młodych rolników i przedsiębiorców, pomaganie im w rozpoczęciu działalności rolniczej, wprowadzanie zachęt do przekazywania własności gospodarstw rolnych i zwiększanie atrakcyjności rolnictwa dla młodszego pokolenia wraz ze wspólną polityką rolną (WPR) mogą odegrać ważną rolę w wymianie pokoleń.
18. W zaleceniu OECD w sprawie tworzenia lepszych możliwości dla młodych ludzi wzywa się do wprowadzenia ukierunkowanych środków wspierających młodych ludzi, którzy znajdują się w trudnej i niekorzystnej sytuacji. Do środków takich zalicza się świadczenie dostosowanych do warunków lokalnych zintegrowanych usług społecznych, zdrowotnych, mieszkaniowych i w zakresie zatrudnienia. W zaleceniu podkreśla się znaczenie inwestycji w edukację, mieszkalnictwo i opiekę zdrowotną na rzecz młodzieży z obszarów wiejskich, a także współpracy między interesariuszami, tak by tworzyć warunki sprzyjające powodzeniu tych osób<sup>31</sup>.

---

<sup>30</sup> FAO i IFAD. 2019. Globalny plan działania ONZ „Dekada rolnictwa rodzinnego 2019–2028”, Rzym.

<sup>31</sup> OECD, Zalecenie Rady w sprawie tworzenia lepszych możliwości dla młodych ludzi, posiedzenie Rady OECD na szczepku ministerialnym, 9–10 czerwca 2022, JT03497457.

## BIORĄC POD UWAGĘ, ŻE

19. W całej Europie niewystarczająca zdolność regionów wiejskich do przyciągania talentów<sup>32</sup> lub zapewniania dostępu do infrastruktury i wysokiej jakości usług związanych z codziennym życiem tworzy poważne przeszkody dla dobrostanu i rozwoju społeczno-gospodarczego młodzieży z obszarów wiejskich. Może to ograniczać możliwości tej młodzieży w zakresie konektywności oraz dostępu do dobrej jakości kształcenia i szkolenia, zatrudnienia, opieki zdrowotnej, usług społecznych, pracy z młodzieżą, zajęć kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych i ogranicza ich możliwości społeczno-gospodarcze, a co za tym idzie ich swobodę pozostania na miejscu<sup>33</sup>.
20. Wielu młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych boryka się z barierami w dostępie do uczenia się i z brakiem wiedzy na temat możliwości związanych z usługami i platformami cyfrowymi, co powoduje zwiększony poziom izolacji i potencjalną przepaść cyfrową między obszarami wiejskimi a miejskimi. Dostęp cyfrowy, umiejętności potrzebne do pracy i umiejętności cyfrowe mogą być katalizatorem upodmiotowienia i włączenia na poziomie lokalnym<sup>34,35</sup>. W przypadku młodzieży niekształcącej się, niepracującej ani nieszkolącej się (NEET), bariery te mogą być szczególnie szkodliwe, ponieważ ograniczona łączność cyfrowa jeszcze bardziej ogranicza ich zdolność do poszukiwania możliwości kształcenia, zatrudnienia i szkolenia, co pogłębia ich izolację społeczną i gospodarczą. Rozwiązanie problemu przepaści cyfrowej ma zasadnicze znaczenie dla ponownego zaangażowania młodzieży NEET i wyposażenia jej w umiejętności niezbędne do uczestnictwa w nowoczesnej sile roboczej. We wzmocnionej gwarancji dla młodzieży<sup>36</sup> podkreśla się znaczenie wspierania młodych ludzi, zwłaszcza młodzieży NEET, w lokalnej integracji na rynku pracy, również na obszarach wiejskich i oddalonych, poprzez zapewnianie istnienia niezbędnej oferty na szczeblu lokalnym i regionalnym, ułatwiającej młodym ludziom pozostawanie w takich regionach.

---

<sup>32</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy” (komunikat w sprawie wykorzystania talentów), COM (2023) 32 final, 2023 r.

<sup>33</sup> Letta, E. (2024), *Much more than a market, Speed, Security, Solidarity, Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens* [Znacznie więcej niż rynek. Szybkość, bezpieczeństwo, solidarność – wzmocnienie jednolitego rynku w celu zapewnienia zrównoważonej przyszłości i dobrobytu wszystkim obywatelom UE], kwiecień 2024 r.

<sup>34</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

<sup>35</sup> Komunikat w sprawie 9. sprawozdania na temat spójności i 9. sprawozdanie na temat spójności.

<sup>36</sup> Zalecenie Rady z dnia 30 października 2020 r. w sprawie pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży oraz zastępujące zalecenie Rady z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży, 2020/C 372/01.

21. Na wielu obszarach wiejskich i oddalonych w całej Europie młodzi ludzie, w szczególności kobiety i młodzież z niepełnosprawnościami, borykają się z dysproporcjami – w porównaniu z obszarami miejskimi – w dostępie do formalnego i pozaformalnego kształcenia i szkolenia oraz do możliwości uczenia się nieformalnego, a także napotykają znaczne przeszkody w rozwoju osobistym i zawodowym. Ograniczony dostęp do wysokiej jakości programów kształcenia i szkolenia oraz ich ograniczona oferta nie tylko pogłębiają lukę w umiejętnościach, ale mogą również prowadzić do drenażu mózgów i wzrostu wskaźników bezrobocia wśród młodzieży z obszarów wiejskich, która ma trudności ze znalezieniem w swojej okolicy pracy odpowiedniej do swoich kwalifikacji.
22. Dostęp do globalnych i kompleksowych informacji na temat lokalnych, regionalnych, krajowych i unijnych programów i możliwości finansowania ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju i wzmocnienia pozycji młodzieży z obszarów wiejskich. Wertykalne i horyzontalne bariery językowe mogą utrudniać tej młodzieży rozumienie odnośnych dokumentów i poruszanie się po nich, a co za tym idzie ograniczają dostęp młodzieży z obszarów wiejskich do inicjatyw UE<sup>37,38</sup>. Skuteczne rozpowszechnianie informacji może być wspierane przez współpracę międzysektorową, która pomaga pokonywać te bariery i sprzyja budowaniu zdolności i sieci lokalnych. Ma to zasadnicze znaczenie dla zapewnienia sprawiedliwego uczestnictwa w programach UE, takich jak Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności i LEADER i dla maksymalizacji korzyści płynących z tych programów oraz dla zapewnienia możliwości finansowania na rzecz młodzieży z obszarów wiejskich w całej Europie na wszystkich szczeblach.
23. Czynniki geograficzne mogą utrudniać młodym ludziom dostęp do możliwości w zakresie zatrudnienia i przystępnych cenowo mieszkań oraz stanowić przeszkodę dla lepszej konektywności, powodując stan niepewności, zwiększonej zależności od środków finansowych oraz stwarzać zachętę do mobilności i urbanizacji na szczeblu lokalnym.

---

<sup>37</sup> Moxon D., Bárta O. (2024). Wyniki etapu konsultacji w ramach 10. dialogu z młodzieżą na szczeblu UE (EUYD10): „Młodzież jest potrzebna.” DOI: 10.5281/zenodo.10656746.

<sup>38</sup> Plan działania UE na rzecz obszarów wiejskich wspomniany w komunikacie Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.”, COM(2021) 345 final.

24. Społeczności młodzieży z obszarów wiejskich mogą zmagać się z wyzwaniami, takimi jak niższy poziom wykształcenia, bezrobocie lub brak godnych warunków pracy. Ponadto niewystarczający dostęp do pracy z młodzieżą, organizacji młodzieżowych, przestrzeni społecznościowych oraz wysokiej jakości aktywności towarzyskich, kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych może prowadzić do trudności w tworzeniu społeczności, dołączaniu do nich i ich podtrzymywaniu. Czynniki te mogą ograniczać możliwości w zakresie interakcji społecznych, co może skutkować negatywnym wpływem na dobrostan oraz poczuciem izolacji i osamotnienia, a także potencjalnie prowadzić do osłabienia systemów wsparcia.
25. Młodzi ludzie mieszkający na obszarach wiejskich i oddalonych mogą być narażeni na ryzyko niewystarczającej oferty usług wsparcia, w tym w dziedzinie zdrowia psychicznego<sup>39</sup>. Problemy ze zdrowiem psychicznym mogą mieć negatywny wpływ na edukację, zatrudnienie i zabezpieczenie społeczne takiej młodzieży. Zalicza się tu m.in. poczucie wykluczenia, które prowadzi do negatywnego poczucia izolacji; nękanie i prześladowanie przez rówieśników w internecie i poza nim; nadmierne korzystanie z mediów, lęk przed tym, że coś nas omija, i zwiększone narażenie na uzależnienia. Jednocześnie ci młodzi ludzie nie mają dostępu do struktur, które mogłyby pomóc im unikać tych zagrożeń i radzić sobie z ich konsekwencjami; w rezultacie lęki i depresja są powszechnym problemem, a wiele osób z problemami ze zdrowiem psychicznym nie otrzymuje leczenia.
26. O zdrowej długowieczności decyduje szeroki wachlarz czynników, w tym promocja zdrowia i profilaktyka chorób, dostęp do usług opieki zdrowotnej, warunki życia i pracy, rodzaj wykonywanej pracy i otaczające środowisko. Choć obszary wiejskie oferują korzyści zdrowotne, takie jak lepsza jakość powietrza i bliskość przyrody, regiony miejskie dysponują zazwyczaj większą liczbą bardziej różnorodnych placówek opieki zdrowotnej<sup>40</sup>. Brak jakościowych usług opieki zdrowotnej powiązany jest z trudnościami w zapobieganiu problemom zdrowotnym i ich leczeniu. Ponadto choć rolnictwo oferuje na wielu obszarach wiejskich dużo możliwości zatrudnienia, zawody rolnicze mogą być niebezpieczne lub szkodliwe dla zdrowia fizycznego<sup>41</sup>. W związku z tym konieczne jest inwestowanie w technologie usprawniające i wspomagające pracę.

---

<sup>39</sup> Komunikat w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego, COM(2023) 298 final.

<sup>40</sup> Rocznik regionalny Eurostatu 2023.

<sup>41</sup> Europejska sieć WPR: *Supporting the health and well-being of Europe's agricultural workforce* [Wspieranie zdrowia i dobrostanu europejskiej siły roboczej w rolnictwie], Policy Insight, czerwiec 2023.

27. Młodzi ludzie z niepełnosprawnościami mieszkający na obszarach wiejskich i oddalonych mogą napotykać poważne bariery wpływające na ich jakość życia i możliwości; takimi barierami są na przykład ograniczony dostęp do włączającego kształcenia i szkolenia wysokiej jakości, specjalistycznej opieki zdrowotnej, a także niewystarczające możliwości w zakresie transportu i łączności. Wyzwania te uwypuklają potrzebę podjęcia ukierunkowanych działań w celu lepszego wspierania takich osób<sup>42,43</sup>.
28. Choć młodzież z obszarów wiejskich, w tym kobiety, ma znaczny potencjał w zakresie innowacji i rozwoju gospodarczego, może napotykać przeszkody w dostępie do zasobów finansowych i poruszaniu się wśród złożonych procedur finansowych i biurokratycznych. W związku z tym kluczowe znaczenie mogą mieć dostępne i jasne mechanizmy finansowania, wraz z ukierunkowanymi inwestycjami wspierającymi przedsiębiorczość wśród młodzieży z obszarów wiejskich, w tym prowadzenie gospodarstw rolnych<sup>44,45,46</sup>.
29. Młodzi ludzie na obszarach wiejskich i oddalonych są narażeni na specyficzne wyzwania w zakresie zrównoważoności, które zaostrzają się w wyniku nasilania się kryzysu klimatycznego, co ma na znaczący wpływ na ich codzienne życie. W porównaniu z młodymi ludźmi z obszarów miejskich są oni często bardziej narażeni na problemy związane ze środowiskiem lub klimatem. Z uwagi na tę zwiększoną podatność na zagrożenia środowiskowe młodzi ludzie z obszarów wiejskich potrzebują lepszego dostępu do zrównoważonych zasobów i rozwiązań. Jak podkreślono w Agendzie ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030<sup>47</sup>, taki brak dostępu nie tylko ogranicza zdolność młodych ludzi do reagowania na palące problemy dotyczące zrównoważoności, ale również ogranicza ich wkład w łagodzenie kryzysu klimatycznego. Ponadto, aby odpowiednio przeciwdziałać tym wyzwaniom i przewyżczać je w swoim otoczeniu, młodzi ludzie potrzebują dostępu do wysokiej jakości formalnego i pozaformalnego kształcenia i szkolenia w celu budowania niezbędnych umiejętności i kompetencji.

---

<sup>42</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030” (Strategia UE na rzecz osób z niepełnosprawnościami), COM(2021) 101 final.

<sup>43</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

<sup>44</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

<sup>45</sup> Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Interreg Europa, *Policy brief on: How to boost entrepreneurship in rural areas?* [Nota orientacyjna pt. „Jak pobudzać przedsiębiorczość na obszarach wiejskich?”], kwiecień 2020 r.

<sup>46</sup> Komisja Europejska *Taking stock of how CAP Strategic Plans contribute to the objectives of the long-term vision for the EU's rural areas* [Jak plany strategiczne WPR przyczyniają się do realizacji długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich – Podsumowanie], czerwiec 2023 r.

<sup>47</sup> Organizacja Narodów Zjednoczonych, „Przekształcamy nasz świat: Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”, A/RES/70/1.

30. Ciągły rozwój mający miejsce w drodze uczestnictwa ludności lokalnej ma zasadnicze znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich, dlatego potrzebna jest solidna podstawa konstruktywnego uczestnictwa młodzieży na obszarach wiejskich i oddalonych. Młodych ludzi z obszarów wiejskich należy uznać za kluczowych interesariuszy w kontekście rozwoju tych obszarów, dlatego strategie polityczne powinny być opracowywane tak, aby odpowiadały potrzebom i aspiracjom młodzieży – poprzez zapewnienie ich stałego zaangażowania w procesy decyzyjne na wszystkich szczeblach i ich wpływu na te procesy. Jak określono w pakcie na rzecz obszarów wiejskich<sup>48</sup>, za jeden z zasadniczych celów należy uznać wzmocnienie głosu obszarów wiejskich i zwiększenie ich znaczenia w lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym programie politycznym.
31. Młodzi ludzie na obszarach wiejskich i oddalonych mogą być katalizatorami pozytywnych zmian, zwłaszcza w swoich społecznościach, napędzając rozwój w dziedzinie cyfrowej, społecznej i gospodarczej. Pomimo swojego potencjału młodzież z obszarów wiejskich często napotyka jednak na poważne przeszkody w pełnym wykorzystaniu swoich zdolności przywódczych i dostępie do możliwości rozwoju. Przewyciężenie tych wyzwań ma zasadnicze znaczenie dla wykorzystania potencjału przywódczego młodych ludzi z obszarów wiejskich i wzmocnienia ich pozycji, tak by mogli stymulować zrównoważony rozwój w swoich społecznościach, a tym samym wspierać inkluzywny wzrost i odporność w całej Europie.

---

<sup>48</sup> Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich: List otwarty w sprawie inauguracji paktu na rzecz obszarów wiejskich, 17 grudnia 2021 r.

32. Podczas konferencji UE na temat młodzieży w Budapeszcie we wrześniu 2024 r.<sup>49</sup> młodzi ludzie zasugerowali, że należy sprawić, by obszary wiejskie i oddalone stały się dynamiczniejsze i bardziej atrakcyjne dla młodych ludzi poprzez:
- i) promowanie konstruktywnego uczestnictwa młodzieży z obszarów wiejskich, zwłaszcza w kwestiach związanych ze zrównoważonością środowiskową, a także zdrowiem psychicznym i fizycznym;
  - ii) sprzyjanie wspierającym społecznościom wiejskim, kwestionowanie uprzedzeń, budowanie dostępnego dialogu międzypokoleniowego i wspólnych przestrzeni, a także wzmacnianie wizji przyszłości;
  - iii) zwiększenie dostępu do infrastruktury dostosowanej do potrzeb młodych ludzi, takiej jak łączność internetowa, informacje, transport, czysta energia, a także usługi w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego;
  - iv) podnoszenie świadomości na temat alternatywnych ścieżek zatrudnienia, takich jak praca zdalna i innowacyjne rolnictwo.
33. Na konferencji UE na temat młodzieży w Budapeszcie<sup>50</sup> młodzi ludzie podkreślili również, że instrumenty unijne, krajowe i lokalne powinny odpowiadać potrzebom, realiom, zdolnościom i zasobom młodych ludzi z obszarów wiejskich i oddalonych oraz:
- i) zapewniać wsparcie na rzecz uczestnictwa młodzieży w rozwoju obszarów wiejskich i w procesie decyzyjnym na obszarach wiejskich, na przykład w charakterze ambasadorów młodzieżowych oraz w ramach komitetów doradczych, lokalnych rad młodzieżowych i budżetowania partycypacyjnego;
  - ii) wspierać przedsiębiorczość na obszarach wiejskich, w tym działalność rolną, poprzez propagowanie wiedzy na temat istniejących unijnych i krajowych programów, mentoring, promowanie transformacji cyfrowej i wzmacnianie wykorzystania zachęt finansowych, takich jak ulgi podatkowe lub możliwości współfinansowania;

---

<sup>49</sup> Bárta O., Moxon D. (2024). Konferencja na temat młodzieży w Budapeszcie (Węgry) w ramach 10. cyklu unijnego dialogu młodzieżowego (EUJD10). Sprawozdanie końcowe z konferencji. DOI: 10.5281/zenodo.13836827.

<sup>50</sup> Bárta O., Moxon D. (2024). Konferencja na temat młodzieży w Budapeszcie (Węgry) w ramach 10. cyklu unijnego dialogu młodzieżowego (EUJD10). Sprawozdanie końcowe z konferencji. DOI: 10.5281/zenodo.13836827.

- iii) promować przyjazne dla młodzieży platformy dostępu do informacji na temat programów młodzieżowych, wysokiej jakości możliwości zatrudnienia i finansowania wraz z zainicjowaniem ogólnounijnej kampanii promującej równy dostęp do pracy;
- iv) sprzyjać wysokiej jakości możliwościom uczenia się i inicjatywom młodzieżowym, które poszerzają doświadczenia młodzieży z obszarów wiejskich, takim jak wymiany między młodzieżą z obszarów miejskich i wiejskich, projekty w dziedzinie klimatu, mobilna praca z młodzieżą i środowiskowa praca z młodzieżą, a także angażowanie organizacji młodzieży z obszarów wiejskich;
- v) poprawić dostęp do usług i informacji związanych ze zdrowiem psychicznym poprzez pobudzanie lokalnych działań i wspieranie dialogu na temat istniejących możliwości finansowania i infrastruktury.

ZWRACAJĄ SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY NA ODPOWIEDNICH SZCZEBŁACH:

- 34. W stosownych przypadkach wносиły wkład w identyfikowanie, rozwijanie, monitorowanie i zapewnianie młodym ludziom mieszkającym na obszarach wiejskich i oddalonych sprawiedliwego i równego dostępu do infrastruktury, informacji, łączności i usług na szczeblu lokalnym, wraz ze środkami mającymi na celu poprawę dostępności związanej z codziennym życiem takiej młodzieży.
- 35. Zintensyfikowały wysiłki na rzecz poprawy na obszarach wiejskich i oddalonych dostępności infrastruktury cyfrowej i usług cyfrowych oraz dostępu do nich, zwłaszcza poprzez zapewnienie wsparcia w zakresie urządzeń elektronicznych i w innych kwestiach cyfrowych, budowanie wysokiej jakości zasięgu łączności szerokopasmowej, poprawę umiejętności cyfrowych i bezpieczeństwa w internecie oraz, w stosownych przypadkach, wymianę dobrych praktyk między organami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi<sup>51</sup>.

---

<sup>51</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027 – Nowe podejście do kształcenia i szkolenia w epoce cyfrowej”, COM(2020) 624 final.

36. W dalszym ciągu wspierały międzysektorową współpracę między lokalną infrastrukturą z zakresu wysokiej jakości kształcenia i szkolenia, infrastrukturą społeczną, zdrowotną, kulturalną, infrastrukturą opieki nad młodzieżą i pracy z młodzieżą oraz infrastrukturą sportową i rekreacyjną, z których mogą korzystać młodzi ludzie mieszkający na obszarach wiejskich i oddalonych, z myślą o zapewnieniu sprawiedliwych warunków rozwoju osobistego i dobrostanu w ich kontekście, a jednocześnie sprzyjały fizycznej i cyfrowej dostępności tych infrastruktur i powiązanych usług<sup>52</sup>.
37. Zachęcały władze, zwłaszcza lokalnego szczebla na obszarach wiejskich i oddalonych, do ułatwiania uczestnictwa młodzieży z obszarów wiejskich, np. poprzez ustanawianie rad młodzieżowych i procesów młodzieżowych w ramach podejmowania decyzji, które to rady i procesy mogłyby służyć jako organy i inicjatywy konsultacyjne i doradcze. Mogą one przyczynić się do skutecznego zaangażowania młodych ludzi we wszystkie procesy decyzyjne w dziedzinach, które najbardziej ich dotyczą, takich jak edukacja, zatrudnienie, włączenie społeczne, infrastruktura, mieszkalnictwo, łączność, opieka zdrowotna (zwłaszcza w zakresie zdrowia psychicznego) i środowisko, a także mogą wzmocnić zaufanie do procesów demokratycznych.
38. Promowały tworzenie i funkcjonowanie bezpiecznych i inkluzywnych ośrodków i przestrzeni dla młodzieży na obszarach wiejskich i oddalonych oraz, w stosownych przypadkach, ułatwiały ciągle wspieranie już istniejących bezpiecznych i inkluzywnych ośrodków młodzieżowych oraz interakcji międzypokoleniowych. Dalej rozszerzały inicjatywy i programy służące wzmocnieniu pozycji i wspieraniu wszystkich form pracy z młodzieżą oraz organizacji młodzieżowych w celu uznania ich kluczowej roli w docieraniu do młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych oraz w regionach najbardziej oddalonych.
39. Zachęcały do lokalnego dialogu na temat rozwoju obszarów wiejskich w celu prowadzenia dyskusji o przyszłości tych obszarów i zrównoważonych rozwiązaniach, z udziałem młodych ludzi, instytucji reprezentujących różne obszary polityki, jak i władz lokalnych oraz interesariuszy społecznych i gospodarczych, mając na względzie odzwierciedlenie ambicji wyrażonej w długoterminowej wizji Komisji dla obszarów wiejskich UE<sup>53</sup>.

---

<sup>52</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

<sup>53</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

40. Propagowały inicjatywy wspierające talenty, w ramach których to inicjatyw stosuje się kompleksowe podejście do pielęgnowania i wykorzystywania talentów w całym cyklu życia, poprzez szkolenie osób pracujących z młodzieżą, kadry pedagogicznej i specjalistów z myślą o uznawaniu różnorodnych talentów młodych ludzi. Umożliwiały młodym ludziom korzystanie z ich umiejętności, talentów i zdolności, niezależnie od specyficznych barier, jakie mogą napotykać na obszarach wiejskich i oddalonych<sup>54</sup>.
41. Propagowały lokalne i, w stosownych przypadkach, regionalne zatrudnienie młodzieży, w tym skierowane do młodych ludzi, którzy nie kształcą się, nie pracują ani nie szkolą się (młodzież NEET), poprzez podnoszenie świadomości i ułatwianie tworzenia zróżnicowanych miejsc pracy i perspektyw na obszarach wiejskich i oddalonych, koncentrując się na dywersyfikacji i rozwoju możliwości w różnych sektorach, takich jak rolnictwo, przemysł wytwórczy, kwestie cyfrowe, przystosowanie się do zmiany klimatu, a także usługi, zapewniając przy tym wsparcie na rzecz programów rozwoju umiejętności i programów szkoleniowych dostosowanych do lokalnej działalności gospodarczej.
42. Wspierały wdrażanie na obszarach wiejskich i oddalonych wzmocnionej gwarancji dla młodzieży, na przykład poprzez mapowanie usług dostępnych dla młodych ludzi, eliminujących luki za pośrednictwem usług mobilnych, internetowych lub punktów kompleksowej obsługi.
43. Zbadały sposoby przyciągania i zatrzymywania młodych ludzi w społecznościach na obszarach wiejskich i oddalonych, ze szczególnym uwzględnieniem młodych kobiet, z myślą o zapewnieniu tym obszarom długoterminowego dobrobytu gospodarczego i siły gospodarczej, oraz rozważyły, w stosownych przypadkach, międzysektorowe środki ich wspierania.

---

<sup>54</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy”, COM(2023) 32 final.

44. Zbadały i wspierały inicjatywy mające na celu współpracę i solidarność międzypokoleniową poprzez ułatwianie dialogu i dostarczanie szczegółowych informacji na temat dobrych praktyk, aby ułatwić młodym ludziom z obszarów wiejskich osiągnięcie pomyślnego rozwoju na szczeblu lokalnym.
45. Opracowały, wzmocniły i utrzymały programy wsparcia w zakresie zdrowia fizycznego i psychicznego dostosowane do potrzeb młodych ludzi w społecznościach wiejskich i oddalonych poprzez zapewnienie sieci wsparcia zarówno online, jak i offline, na przykład usług psychologicznych i innych usług profilaktycznych w szkołach i ośrodkach młodzieżowych z myślą o zwalczaniu nękania i uzależnień.

W ZWIĄZKU Z POWYŻSZYM ZWRACAJĄ SIĘ DO KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY ZGODNIE Z ZASADĄ POMOCNICZOŚCI:

46. Zbadała sposoby ułatwienia dostępu do unijnych inicjatyw i instrumentów skierowanych do młodzieży z obszarów wiejskich, ze szczególnym naciskiem na eliminowanie barier językowych i administracyjnych. W stosownych przypadkach uprościła przekaz, aby był bardziej przyjazny dla młodzieży, i zmniejszyła nadmierne obciążenia biurokratyczne, zapewniając młodzieży z obszarów wiejskich łatwiejszy dostęp do tych mechanizmów wsparcia i informacji, m.in. za pośrednictwem Europejskiego Portalu Młodzieżowego. Informacje i instrumenty powinny być również zapewniane w formatach dostępnych dla młodych osób z niepełnosprawnościami.
47. W ramach włączania problematyki młodzieżowej do głównego nurtu polityki – bardziej wyeksponowała młodzież z obszarów wiejskich w programach UE obejmujących aspekt młodzieżowy oraz w strategii UE na rzecz młodzieży na okres po 2027 r., a także – przy opracowywaniu szczególnych i konkretnych działań skierowanych do wszystkich młodych ludzi, w tym młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych – w stosownych przypadkach wykorzystywała na szczeblu europejskim ocenę wpływu polityki na młodzież.

48. Zbadała możliwości lepszego ukierunkowania i zmaksymalizowania wykorzystania istniejących mechanizmów finansowych oraz, w stosownych przypadkach, możliwości zmiany ukierunkowania inicjatyw we współpracy z odpowiednimi interesariuszami, aby pomóc młodym przedsiębiorcom z obszarów wiejskich, w tym m.in. młodym rolnikom, w rozpoczynaniu, utrzymywaniu i rozszerzaniu działalności gospodarczej, przy jednoczesnym uwzględnieniu ograniczeń strukturalnych, z jakimi mogą się mierzyć w zakresie dostępu do zasobów finansowych. Ponadto promowała istniejące narzędzia, takie jak zestaw narzędzi dla obszarów wiejskich<sup>55</sup>, wśród młodych ludzi na obszarach wiejskich i oddalonych oraz wspierała współpracę między wszystkimi przedsiębiorcami na tych obszarach. Pomoże to zapewnić przyszłe możliwości zatrudnienia na obszarach wiejskich, a tym samym wesprze odporność i siłę gospodarczą.
49. Ułatwiała wdrażanie koncepcji oceny oddziaływania terytorialnego, w tym weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich poprzez ocenę przewidywanego wpływu głównych inicjatyw UE na obszary wiejskie i oddalone oraz zachęcała do stosowania podobnych podejść na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, by zapewnić spójność, jednolitość i komplementarność między strategiami politycznymi i instrumentami obejmującymi kwestie istotne dla obszarów wiejskich.
50. W dalszym ciągu budowała wiedzę i prowadziła oparte na dowodach badania dotyczące młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych, wykorzystując przy tym istniejące narzędzia, m.in. serwis internetowy Youth Wiki i analizy we współpracy z partnerstwem na rzecz młodzieży między UE a Radą Europy.
51. Kontynuowała wysiłki na rzecz podnoszenia świadomości i zwiększania uczestnictwa grup potencjalnie niedostatecznie reprezentowanych, takich jak młodzież na obszarach wiejskich i oddalonych, w unijnym dialogu młodzieżowym i w innych odpowiednich inicjatywach UE, takich jak inicjatywa Interreg Wolontariat Młodzieży (IVY), inicjatywa EUTeens4Green i projekt Youth4OutermostRegions.

---

<sup>55</sup> Komunikat w sprawie LTVRA.

W ZWIĄZKU Z POWYŻSZYM ZWRACAJĄ SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI EUROPEJSKIEJ, BY Z NALEŻYTYM POSZANOWANIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI:

52. Podkreślały i uznawały strategiczną rolę, jaką młodzi ludzie mieszkający na obszarach wiejskich i oddalonych odgrywają w osiągnięciu ekologicznej, sprawiedliwej i inkluzywnej transformacji, utrzymaniu bezpieczeństwa żywnościowego i klimatycznego, poprzez promowanie różnorodności biologicznej i rewitalizacji obszarów wiejskich, tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy oraz angażowanie młodzieży w transformację<sup>56</sup>.
53. Zapewniały sprawiedliwe możliwości uczenia się języków poprzez ułatwianie współpracy transgranicznej, możliwości uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego oraz odpowiednie szkolenia językowe koncentrujące się na wykorzystywaniu języka w codziennych sytuacjach.
54. We współpracy z odpowiednimi sektorami wzmocniły warunki dla pomyślnego rozwoju młodych ludzi na szczeblu lokalnym poprzez wspieranie inicjatyw, które skutecznie wykorzystują lokalne zasoby i infrastrukturę do tworzenia trwałych źródeł utrzymania na obszarach wiejskich i oddalonych, w tym w regionach najbardziej oddalonych, a także poprzez zachęcanie do opracowywania odpowiednich inicjatyw w zakresie mieszkalnictwa dostosowanych do potrzeb młodzieży mieszkającej na tych obszarach.
55. Skutecznie promowały wymianę pokoleń<sup>57</sup> i wspierały młodych przedsiębiorców, w tym m.in. młodych rolników na obszarach wiejskich i oddalonych, poprzez poprawę dostępności wsparcia dla przedsiębiorstw typu start-up i dostępu do takiego wsparcia. Zapewniały ukierunkowane informacje, dostęp do przestrzeni, infrastruktury, wsparcia finansowego i zasobów, a także dostęp do programów szkoleniowych i programów mentorskich, które umożliwiają początkującym przedsiębiorcom, w tym m.in. młodym rolnikom, przewyższanie początkowych barier i podejmowanie przedsięwzięć z wiarą we własne siły, a tym samym powodowały rewitalizację gospodarek wiejskich oraz wspierały zrównoważony rozwój i innowacje w całej Europie.

---

<sup>56</sup> Sieć Informacji o Bezpieczeństwie Żywnościowym (FSIN) i Globalna Sieć na rzecz Przeciwdziałania Kryzysom Żywnościowym, *2024 Global report on food crisis* [Sprawozdanie w sprawie kryzysu żywnościowego na świecie 2024], GRFC 2024, Rzym.

<sup>57</sup> Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady pt. „Podsumowanie planów strategicznych WPR na lata 2023–2027: wspólne wysiłki i zbiorcze ambicje”, COM(2023) 707 final.

56. Wzmacniały współpracę międzysektorową w dziedzinie kształcenia i szkolenia formalnego i pozaformalnego, ze szczególnym naciskiem na podnoszenie umiejętności i rozwój zasobów ludzkich, poprawę warunków pracy oraz poprawę dostępności infrastruktury i sprzętu i dostępu do nich w przypadku instytucji kształcenia i szkolenia na obszarach, które borykają się z największymi trudnościami.
57. Zapewniały aktywne uczestnictwo młodzieży z obszarów wiejskich i odnośnych organizacji w politycznych dyskusjach i procesach decyzyjnych na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym poprzez współpracę przy opracowywaniu, wdrażaniu i ocenie odpowiednich polityk oraz, w miarę możliwości, dostarczanie kompleksowych, aktualnych i zdezagregowanych danych na temat młodzieży z obszarów wiejskich, w tym m.in. młodych rolników, umożliwiając decydentom politycznym lepsze ukierunkowanie polityk i interwencji oraz tworzenie rozwiązań dostosowanych do potrzeb tych młodych ludzi. Podjęły odpowiednie środki w celu przeciwdziałania skutkom negatywnych tendencji demograficznych wpływających na życie młodych ludzi mieszkających na obszarach wiejskich i oddalonych, w tym m.in. młodych rolników.
58. Wzmocniły współpracę transgraniczną i unijne instrumenty w dziedzinie zdrowia psychicznego i fizycznego poprzez zachęcanie do badań nad zdrowiem psychicznym, opracowywanie wspólnych metod monitorowania i profilaktyki na obszarach słabiej rozwiniętych oraz dzielenie się dobrymi praktykami dotyczącymi upowszechniania usług w zakresie zdrowia psychicznego na obszarach wiejskich i oddalonych.

Definicje pojęć użytych w niniejszych konkluzjach:

„Obszary wiejskie” – jednostki administracji lokalnej poza klastami miejskimi, charakteryzujące się w większości mniejszą gęstością zaludnienia, określonym obrazem społeczno-geograficznym i kulturowym, bliskością zasobów naturalnych, a co za tym idzie, odmiennymi perspektywami gospodarczymi, a jednocześnie mające zidentyfikowane potrzeby w zakresie dalszej poprawy określonych usług skierowanych do młodzieży oraz do ogółu ludności.

Wskaźniki „jakości życia” obejmują szeroki zakres tematów/aspektów, w tym materialne warunki życia, zatrudnienie, edukację, zdrowie, interakcje społeczne, bezpieczeństwo i ochronę, zaufanie, dyskryminację i środowisko.

„Weryfikacja wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich” oznacza przegląd strategii politycznych z perspektywy obszarów wiejskich w celu dostosowania tych strategii do potrzeb osób mieszkających i pracujących na obszarach wiejskich. Komisja Europejska wprowadziła mechanizm weryfikacji wpływu polityki na rozwój obszarów wiejskich w ramach programu lepszego stanowienia prawa z myślą o ocenie oddziaływania głównych inicjatyw ustawodawczych UE na obszary wiejskie.

„Rewitalizacja obszarów wiejskich” jest sposobem pozytywnej transformacji obszarów wiejskich z myślą o obecnych i przyszłych pokoleniach.

Termin „wiejskość” zwykle nie jest definiowany, jednak na potrzeby niniejszego dokumentu odnosi się on do dwóch poziomów geograficznych: obszarów wiejskich (w klasyfikacji poziomu lokalnej jednostki administracyjnej) oraz regionów przeważająco wiejskich (regiony NUTS-3 we wspólnej klasyfikacji jednostek terytorialnych do celów statystycznych). Zarówno obszary wiejskie, jak i regiony przeważająco wiejskie definiuje się w ten sam sposób: większość ich ludności mieszka na terenach stanowiących komórki siatki obszarów wiejskich. Klasyfikacja lokalnych jednostek administracyjnych określa stopień urbanizacji, a klasyfikacja regionów na poziomie NUTS-3 odnosi się do typologii miejsko-wiejskiej regionów.

„Obszary oddalone” to jednostki administracji lokalnej i regionalnej, w większości poza klastrami miejskimi, charakteryzujące się trudnym dostępem fizycznym wynikającym głównie z warunków geograficznych/naturalnych (z uwzględnieniem między innymi wysp lub gór) wraz z ograniczonymi połączeniami transportu publicznego lub połączeniami o zmniejszonej częstotliwości oraz trudnościami w zakresie łączności cyfrowej. Na obszarach tych mogą występować również cechy zdefiniowanych powyżej „obszarów wiejskich”. Za obszary oddalone uznaje się również regiony najbardziej oddalone UE określone w art. 349 TFUE.

Przymiotnik „glokalny” opisuje płynne połączenie wymiaru lokalnego i globalnego; kompleksowe powiązania będące wynikiem podróży, prowadzenia działalności gospodarczej i komunikacji, a także gotowość i zdolność do myślenia w skali globalnej i działania na szczeblu lokalnym. „Koncepcja globalizacji odzwierciedla dynamiczną, warunkową i dwukierunkową dialektykę między tym, co globalne, a tym, co lokalne” (Swyngedouw (2004)). Do najpilniejszych globalnych tendencji wpływających na młodych ludzi należą zmiana klimatu, która w nieproporcjonalny sposób oddziałuje na społeczności wiejskie i źródła utrzymania w rolnictwie, a także rozwój technologii cyfrowych, które stwarzają zarówno możliwości, jak i wyzwania w zakresie umiejętności cyfrowych, dostępu do edukacji i w zakresie zatrudnienia. Ponadto nierówności gospodarcze i bezrobocie młodzieży to globalne wyzwania, które często wymagają lokalnych innowacji w zakresie tworzenia miejsc pracy, rozwoju umiejętności oraz przedsiębiorczości. Również problemy ze zdrowiem psychicznym, spotęgowane przez globalne kryzysy i presję społeczną, wymagają takiego podejścia do wsparcia i budowania odporności, które będzie uwzględniało kwestie lokalne. Ponadto ze względu na obecne oczekiwania dotyczące sprawiedliwości społecznej i inkluzywności niezbędne są rozwiązania dostosowane do potrzeb, pozwalające – w sposób odzwierciedlający specyficzną dynamikę kulturową i społeczną w poszczególnych regionach – odnieść się do kwestii równości płci, nierówności rasowych i dostępu do zasobów. Poprzez podejmowanie tych globalnych wyzwań za pomocą strategii adekwatnych z punktu widzenia szczebla lokalnego daje się młodym ludziom możliwość wykorzystania potencjału globalizacji do tworzenia zrównoważonej i odpornej przyszłości w swoich społecznościach.

„Pułapka niedoboru talentów” opisana w komunikacie Komisji pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy” odnosi się do wielowymiarowego wyzwania, przed którym stoją niektóre regiony UE doświadczające gwałtownego spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym, niskiego i utrzymującego się na stałym poziomie odsetka absolwentów szkół wyższych oraz ujemnego bilansu mobilności ich ludności w wieku 15–39 lat. Skutkuje to niewydolnością lokalnych gospodarek, rynków pracy, systemów kształcenia i szkolenia oraz uczenia się dorosłych, a także słabymi wynikami w zakresie innowacji, zarządzania, rozwoju przedsiębiorstw i dostępu do usług.

„Wertykalne i horyzontalne bariery językowe” opisują kwestię złożoności barier językowych, z którymi boryka się wielu młodych ludzi z obszarów wiejskich. Aspekt horyzontalny odnosi się do braku odpowiedniego dostępu do edukacji w zakresie języków obcych, podczas gdy aspekt wertykalny uwypukla trudności w zrozumieniu złożonego języka, w którym dostępne są pewne zasoby, a także kwestię nieużywania sformułowań dostosowanych do młodzieży.

---

Źródła

Rada Unii Europejskiej

- Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, Dz.U. C 456 z 18.12.2018.
- Rezolucja Rady i przedstawicieli państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ustanowienia wytycznych co do zarządzania unijnym dialogiem młodzieżowym – Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, Dz.U. C 189 z 5.6.2019.
- Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie zwiększania szans młodych ludzi w obszarach wiejskich i regionach oddalonych, Dz.U. C 193 z 9.6.2020.
- Konkluzje w sprawie długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich UE (LTVRA), dok. 15631/23.
- Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie społeczeństw włączających młodych ludzi, Dz.U. C, C/2024/3808 z 27.6.2024.
- Konkluzje Rady w sprawie zdrowia psychicznego, dok. 15971/23.
- Zalecenie Rady z dnia 30 października 2020 r. w sprawie pomostu do zatrudnienia – wzmocnienia gwarancji dla młodzieży oraz zastępujące zalecenie Rady z dnia 22 kwietnia 2013 r. w sprawie ustanowienia gwarancji dla młodzieży, 2020/C 372/01.

- Zalecenie Rady z dnia 13 maja 2024 r. „Europa w ruchu” – oferowanie wszystkim możliwości w zakresie mobilności edukacyjnej, Dz.U. C, C/2024/3364.
- Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego młodych ludzi w Unii Europejskiej, Dz.U. C, C/2023/1337 z 30.11.2023.

#### Rada Europejska

- Rada Europejska, Nowy program strategiczny na lata 2019–2024, 20 czerwca 2019 r.
- Letta, Enrico: *Much more than a market, Speed, Security, Solidarity, Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens* [Znacznie więcej niż rynek. Szybkość, bezpieczeństwo, solidarność – wzmocnienie jednolitego rynku w celu zapewnienia zrównoważonej przyszłości i dobrobytu wszystkim obywatelom UE], kwiecień 2024 r.

#### Komisja Europejska

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.”, COM(2021) 345 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Długoterminowa wizja dla obszarów wiejskich UE – W kierunku silniejszych, lepiej skomunikowanych, odpornych i zamożnych obszarów wiejskich do 2040 r.”, COM(2021) 345 final. Dokument roboczy służb Komisji (część 1–3).
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Postawienie ludzi na pierwszym miejscu, zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, uwolnienie potencjału regionów najbardziej oddalonych UE”, COM(2022) 198 final.

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Wykorzystanie potencjału talentów w regionach Europy”, COM(2023)32 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030”, COM(2021) 101 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: strategia na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020–2025”, COM(2020) 698 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025”, COM(2020) 152 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: Unijny plan działania przeciwko rasizmowi na lata 2020–2025”, COM(2020) 565 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Unia równości: unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów”, COM(2020) 620 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego (komunikat w sprawie kompleksowego podejścia do zdrowia psychicznego), COM(2023) 298 final.

- Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej, Dziewiąte sprawozdanie na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (9. Sprawozdanie na temat spójności), marzec 2024 r.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów dotyczący 9. sprawozdania na temat spójności, COM(2024) 149 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Zmiana demograficzna w Europie: zestaw narzędzi do działania”, COM(2023) 577 final.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027 – Nowe podejście do kształcenia i szkolenia w epoce cyfrowej”, COM(2020) 624 final.
- Dokument roboczy służb Komisji – streszczenie oceny wpływu wspólnej polityki rolnej na rozwój terytorialny obszarów wiejskich, SWD(2021) 398 final.
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Interreg Europa: Policy brief on: *How to boost entrepreneurship in rural areas?* [Nota orientacyjna pt. „Jak pobudzać przedsiębiorczość na obszarach wiejskich?], kwiecień 2020 r.
- Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Edukacji, Młodzieży, Sportu i Kultury: *Erasmus + Inclusion & Diversity Strategy in the Field of Youth* [Erasmus+ – Strategia na rzecz włączenia społecznego i różnorodności w sektorze młodzieży], grudzień 2014 r.
- Perpiña Castillo, C., Jacobs-Crisioni, C., Barranco, R., Curtale, R., Kompil, M., Vallecillo, S., Auteri, D. and Dijkstra, L., *Opportunities and challenges for remote rural areas in the European Union* [Szanse i wyzwania dla oddalonych obszarów wiejskich w Unii Europejskiej], Komisja Europejska, Ispra, 2023, JRC135398.
- Urząd Publikacji Unii Europejskiej: *Study on living conditions and access to selected basic needs in the EU outermost regions – 2024* [Badanie dotyczące warunków życia i dostępu do realizowania wybranych podstawowych potrzeb w regionach najbardziej oddalonych UE – 2024 r.]: ISBN 978-92-68-11899-3, doi: 10.2776/185784 KN-05-24-084-EN-N.

- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady pt. „Podsumowanie planów strategicznych WPR na lata 2023–2027: wspólne wysiłki i zbiorcze ambicje”, COM(2023) 707 final.
- Urząd Publikacji Unii Europejskiej: Rocznik regionalny Eurostatu wydanie z 2023 r.
- Statystyki Eurostatu dostępne online: *Urban-rural Europe - quality of life in rural areas 2022* [Europa miejsko-wiejska – jakość życia na obszarach wiejskich 2022].
- Europejska sieć WPR: *Supporting the health and well-being of Europe's agricultural workforce* [Wspieranie zdrowia i dobrostanu europejskiej siły roboczej w rolnictwie], Policy Insight, czerwiec 2023.
- Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich, *'Taking stock of how CAP strategic plans contribute to the objectives of the long-term vision for the EU's rural areas,' Final report* [Jak plany strategiczne WPR przyczyniają się do realizacji długoterminowej wizji dla obszarów wiejskich – Sprawozdanie końcowe], Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2023 r.
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pt. „Postawienie ludzi na pierwszym miejscu, zapewnienie trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, uwolnienie potencjału regionów najbardziej oddalonych UE”, COM(2022) 198 final.
- Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich: List otwarty w sprawie inauguracji paktu na rzecz obszarów wiejskich, 17 grudnia 2021 r.

## Partnerstwo na rzecz młodzieży między Radą Europy a Unią Europejską

- Partnerstwo na rzecz młodzieży, *Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled* [Młodzi ludzie na obszarach wiejskich: różnorodni, pomijani i niespełnieni], marzec 2021 r.

## Organizacja Narodów Zjednoczonych

- ONZ, „Przekształcamy nasz świat: Agenda ONZ na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”, A/RES/70/1.
- FAO i IFAD. 2019. Globalny plan działania ONZ „Dekada rolnictwa rodzinnego 2019–2028”, Rzym.
- Sieć Informacji o Bezpieczeństwie Żywnościowym (FSIN) i Globalna Sieć na rzecz Przeciwdziałania Kryzysom Żywnościowym, *2024 Global report on food crisis* [Sprawozdanie w sprawie kryzysu żywnościowego na świecie 2024], GRFC 2024, Rzym.

## OECD

- OECD, Zalecenie Rady w sprawie tworzenia lepszych możliwości dla młodych ludzi, posiedzenie Rady OECD na szczeblu ministerialnym, 9–10 czerwca 2022, JT03497457.

## Inne

- Moxon D., Bárta O. (2024). Wyniki etapu konsultacji w ramach 10. unijnego dialogu młodzieżowego (EUYD10): „Młodzież jest potrzebna”. DOI: 10.5281/zenodo.10656746.

---